

De store spørgsmål er stadig ubesvarede

Naturstyrelsen satte punktum for maj med en konference om vandplanernes faglige grundlag. Debatten om Det faglige grundlag for regeringens vandplaner og Naturstyrelsens ønske om at bringe parterne sammen var baggrunden for konferencen

Af | Irene Brandt

"Vandplanerne har været udsat for massiv faglig kritik, derfor sidder vi her i dag," sagde miljøminister Karen Ellemann på naturstyrelsens konference om vandplanernes faglige grundlag. Hun fortsatte:

"I dag skal vi gøre op med myterne!

Blandt andet myten om, at regeringen er gået alt for langt, og at regeringen dermed er i gang med at overtrumfe Vandrammedirektivet. En anden myte siger, at ålegræs ikke kan bruges som indikator for vandmiljøets tilstand. Andre myter igen handler om, at vandplanerne kommer til at lukke danske landbrug, at vi har valgt forkerte og for dyre virkemidler."

Naturstyrelsen havde inviteret en lang række fagfolk, som derefter én for én eller i skiftende paneler fik til opgave, at aflive myterne.

Peter Gammeltoft, der er Head of Unit for Water, DG Environment under Europa Kommissionen var første mand på talerstolen, og efter hans indlæg var det svært at se, på hvilke områder Danmark har strammet Vandrammedirektivet ud over det nødvendige.

"Vandramme direktivet blev vedtaget i 2000. Dengang var Danmark tilbageholdende over for at stemme for direktivet, fordi Danmark ikke mente, at det var ambitiøst nok. Siden er der ikke sket ret meget. I kommissionen synes vi, Danmark har haft rigelig tid til at implementere direktivet ... at et par andre lande i EU heller ikke har været særligt hurtige, er ikke en undskyldning!" sagde Peter Gammeltoft.

Han understregede, at Vandrammedirektivet ikke er et harmoniseringsredskab,

som skal sidestille de europæiske landmænds vilkår.

"Vandrammedirektivet skal sikre, at alt ferskvand og det kystnære havmiljø i EU har en god økologisk tilstand. Derfor er indsatsen også forskellig fra område til område, fordi det er forskellige tiltag, der skal iværksættes afhængig af lokale forhold," sagde Peter Gammeltoft.

Undtagelser er undtagelser

Repræsentanter fra dansk landbrug var mødt talstærkt op på konferencen; men det var ikke meget, de fik med hjem fra EU kommissionens vandkontor:

"I forhold til Vandrammedirektivet er der behov for, at man kan vedtage undtagelser af den simple grund, at vi ellers havde været nødt til altid at tage afsæt i den laveste fællesnævner; men undtagelser er netop: undtagelser! De kan gives i nøje afgrænsede områder, hvor der er tekniske eller samfundsøkonomiske grunde til det, eller hvor andre hensyn til naturen hindrer indsatsen," sagde Peter Gammeltoft.

Der er gode grunde til, at restriktionerne omkring udledningen af næringsalte fylder ekstra meget i vandplanerne i Danmarks.

"Danmark er det land i Europa, der producerer flest dambrugsfisk, og det land med flest dyreenheder pr. km². Så selvfølgelig spiller begrænsningen af tilførslen af kvælstof til vandmiljøet en stor rolle i Danmark," sagde Peter Gammeltoft.

Manglende data

Kurt Nielsen, der er konstitueret direktør for DMU, var blevet bedt om at redegøre for resultaterne af de sidste årtiers vandmiljøindsats i Danmark; men redegørelsen endte med at blive mangelfuld, for de nyeste data er fra 2007. Med rette protesterede landbrugsorganisationerne over, at der ikke er nyere data.

De data, Kurt Nielsen kunne fremlægge, viste, at der frem til 2003 skete et markant fald i fosfor og kvælstofudledningen. Fra 2003 til 2007 skete der ingen ændringer.

Som følge af den faldende udledning af næringsalte, var der i målingerne påvist forbedrede livsvilkår for en række dyr og planter i søer, vandløb og kystnære farvande; men biodiversiteten er samtidig faldet. Især i skovene er der sket stor tilbagegang i mangfoldigheden.

Kurt Nielsen påviste, at forbedringerne som følge af den reducerede udledning af næringsalte til vandmiljøet, varierer. Den biologiske respons har hidtil været størst i vandløbene og mindst i havet.

"Det skyldes, at vi startede på et meget højt niveau, og det tager tid, inden fortidens synder er udslettet. Samtidig belastes havmiljøet af den intensive fiskeri," sagde Kurt Nielsen.

Hvorvidt regeringens vandplaner, hvis de bliver vedtaget til efteråret, kommer til at forbedre levevilkårene for dyr og planter i vandløb, søer og hav, får vi måske aldrig at vide.

Drænrør leder vand væk fra marken til det nærliggende hav. Vandet indeholder nærings-salte, næringsstoffer, kvælstof der kan lede til iltsvind og eutrofi-cering - et problem der forsøges afhjulpet med vandmiljøplaner.

”Siden 2007 er målingerne af tilstanden i søerne skåret markant ned. Det betyder, at vi ikke længere kan følge udviklingen,” konstaterede Kurt Nielsen.

Vandløbsindsatsen

De manglende målinger får ikke kun konsekvenser for evalueringen af vandmiljøplanerne. Natur- og Miljøchef Bjarne B. Svendsen repræsenterede KTC i panelet, da vandløbsindsatsen var på dagsordenen.

”Vi har med skræk konstateret, at der er nedlagt en del hydrometristationer. Det betyder, at vi ikke har mulighed for at måle og fastsætte vandspejlshøjden, og uden disse data får vi problemer,” sagde Bjarne B. Svendsen og fortsatte:

”Mange vandløb fører i dag mere vand, end de skal kunne ifølge vandløbets regulativ. Spørgsmålet er derfor: Hvornår skal den ophørte vandløbsvedligeholdelse udløse en erstatning? Er det først når regulativets mål overskrides - eller allerede når den nuværende vandføring ændres?

Diskussionen på denne del af konferencen kom i stort omfang til at handle om det forhold, at i Tyskland er 27% af vandløbene klassificeret som modificerede vandløb - i Danmark er det kun 2,8% af vandløbene, der er endt i denne klasse - og dermed ikke skal indgå i vandløbsindsatsen.

”Der er vandløb i dag, som ikke er andet end afvandingskanaler; men definitionen er, at så snart noget render i en grøft eller i rør, så er det et vandløb; men siden vi fik Miljøloven blev vandløb, der var

spildevandstekniske anlæg skilt fra - og så selvom de lignede vandløb - og er der tale om spildevandstekniske anlæg - og så snakker vi ikke om dem her. Spørgsmålet er, om vi ikke skal til at tale om kulturtekniske anlæg. Disse vandløb er menneskeskabte og har aldrig og kommer aldrig til at bære et godt miljø. I kommunerne frygter vi, uanset hvor mange penge vi kommer til at bruge på indsatsen i disse vandløb, spilder pengene. Det betyder ikke, at vi ikke skal stille krav til kvaliteten af vandmiljøet i disse vandløb, men kravene skal tilpasses de historiske betingelser for vandløbet,” konstaterede Bjarne B. Svendsen. Han foreslog også, at dræningsretten ikke længere skal være fri men skal ske på baggrund af en tilladelse på lige fod med etableringen af spildevandsanlæg.

”Spildevandsanlæg kræver tilladelse - og det samme bør gælde for disse vandløb. Så kunne vi måske også undgå de situationer, hvor drænrørene ligger for lavt i forhold til, hvad vandløbene kan magte,” sagde Bjarne B. Svendsen.

Derudover præciserede Bjarne B. Svendsen at det er et kommunalt ønske, at vandløbsindsatsen koordineres i administrative enheder, som omfatter fjernelse af spærringer og rørlægninger samt ophør af vedligeholdelse på én gang, så hele indsatsen bliver sammenhængende.

Ålegræs – det mindst ringe parameter

På Naturstyrelsens konference om det faglige grundlag for vandplanerne deltog også de eksperter, som arbejdsgruppen, der har anbefalet brugen af ålegræs, har støttet sig til. Her fik de lejlighed til at redegøre for deres vurdering af, hvorvidt ålegræs er et godt instrument til måling af forbedringerne i vandkvaliteten.

Derfor er ålegræs et godt måleværktøj:

- Ålegræs påvirkes af manglende ilt og lys i vandet.
- Der er data for udbredelsen af ålegræs i Danmark tilbage til år 1900.
- Det er pt. det eneste egnede værktøj.

Derfor er ålegræs ikke et egnet værktøj:

- Udbredelsen af ålegræs påvirkes af andre forhold end udledningen af næringssalte til vandmiljøet.
- Reetableringen af ålegræs sker kun meget langsomt, når planten først er forsvundet fra et område.

Arbejdsgruppens anbefalinger:

- Ålegræs er pt. det bedst egnede værktøj; men der skal arbejdes hen mod udviklingen af nye og mere præcise måleredskaber.